

**Η Ακμή και η Κάμψη ενός Εκπαιδευτικού Κινήματος
που Διασυνδέει τη Βιωματική Μάθηση
με τις Περιβαλλοντικές Αξίες:
Μια Κριτική, Κοινωνικο-πολιτισμική Αποτίμηση της
30χρονης Πορείας Εφαρμογής της Περιβαλλοντικής
Εκπαίδευσης και Αγωγής στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό
Σύστημα**

Δρ. Αρτέμης Μ. Αθανασάκης, M.Sc., M.Ed.
Καθηγητής Περιβαλλοντικών Επιστημών

Η εισήγηση διαπνέεται από μια αξιολογική αντίληψη, η οποία διαμορφώθηκε στο γράφοντα όχι μόνο από τη μελέτη γνωστικών και ερευνητικών δεδομένων της εκπαιδευτικής επιστημονικής κοινότητας, αλλά και από την εμπειρία, διδασκαλία, εποπτεία, έρευνα και γνώση που βίωσε ο γράφων στη διάρκεια της 30χρονης πορείας και εφαρμογής του θεσμού της Περιβαλλοντικής Αγωγής και Εκπαίδευσης στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα. Και τούτο γιατί ο θεσμός της Περιβαλλοντικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, αξιολογικά θεωρημένος, μέσω έγκυρων ερευνητικών στοιχείων πολλών κρατών του πλανήτη μας, αλλά και της 30χρονης προσωπικής μου γνώσης και βίωσης, δεν κατάφερε να ξεπεράσει τις εγγενείς αδυναμίες, ατολμίες και δυσκολίες που σχετίζονται με τη συνεχιζόμενη **νοησιарχία και ακαμψία του εκπαιδευτικού μας συστήματος**. Οι δυσκολίες αυτές ελαχιστοποίησαν την απόδοση λειτουργίας των σχολικο-περιβαλλοντικών προγραμμάτων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, και κυρίως στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, η οποία εξακολουθεί να λειτουργεί μέσω «κεχωρισμένων» γνωστικών αντικειμένων. Και μάλιστα, σε πείσμα της παγκόσμιας εκπαιδευτικής τάσης και στάσης, η οποία συνιστά την ένταξη, προώθηση και διευκόλυνση -θεσμική κυρίως- εκπαιδευτικών προγραμμάτων διαμόρφωσης συστημικής σκέψης, διεπιστημονικής αντίληψης και πολυεπιστημονικής πρακτικής στο εκπαιδευτικό μας σύστημα.

Όμως η απουσία «ορατών κερδών» από την εφαρμογή Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Αγωγής και Εκπαίδευσης σχετίζεται και με τη **συσσώρευση δισεπίλυτων κοινωνικών, οικονομικών, θεσμικών και πολιτισμικών προβλημάτων που συνεχίζουν, συστημικά, να ταλανίζουν και την ελληνική κοινωνία**.

Στα προβλήματα αυτά εμπεριέχονται και οι **χαμηλές τάσεις αυτοεκτίμησης, συνέπειας και υπευθυνότητας σημαντικού μέρους πολιτών της ελληνικής κοινωνίας**, αλλά και ανεύθυνες συμπεριφορές μελών και στελεχών της διοίκησης που λειτουργούν ως «πρότυπα» των πολιτών και κυρίως των «αυριανών» πολιτών. Είναι, συνεπώς, φυσικό μια κοινωνία με «τέτοιες» αξιακές δομές, λειτουργίες και κατευθύνσεις να αντιμάχεται τους σκοπούς και τους στόχους των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Αγωγής, τα οποία αντιμετωπίζουν τη διαμόρφωση των αυριανών πολιτών ως ζήτημα ηθικής βίωσης, αγωγής και ανάπτυξης. Όλα αυτά σημαίνουν ότι η εκπαίδευση από το περιβάλλον, μέσα στο περιβάλλον και για το περιβάλλον (για να θυμηθούμε το ωραιότερο slogan που έχει ποτέ διατυπωθεί για την ποιότητα της

Παιδείας) συνδέεται τόσο με τη **θεσμική, οργανωτική, διοικητική και πολιτική ποιότητα της κοινωνίας όσο και με το επίπεδο της πολιτισμικής και ηθικής καλλιέργειας των πολιτών της**. Όμως, μια τέτοια αξιολογική εκτίμηση που προκύπτει ως αισιόδοξη ή απαισιόδοξη οπτική, αναλόγως των κυρίαρχων κοινωνικο-αξιακών λειτουργιών, δεν αναιρεί την ευχαρίστηση και την ικανοποίηση των εκπαιδευτικών εκείνων που λειτουργούν εναλλακτικά, σε μαθησιακό επίπεδο, για την επίτευξη των στόχων της Περιβαλλοντικής Αγωγής. Και ασφαλώς αυτή η ενασχόληση, σ' αυτούς τους εκπαιδευτικούς, αφήνει μια «πικρή γεύση ευχαρίστησης», η οποία έστω και σαν οξύμωρο, αντιφατικό και αμφίσημο αίσθημα, προσφέρει «ικανοποίηση», επειδή μάχονται για την ιδεολογική προσέγγιση του «ουτοπικού οράματος» βελτίωσης της ποιότητας ζωής, της δικής τους και, κυρίως, των άλλων.

Και όλα αυτά, γιατί η Περιβαλλοντική Αγωγή ξεκίνησε τη δεκαετία του '80, με φιλοδοξία «να θραύσει» τις παθολογικές και νοσηρές δομές και λειτουργίες του εκπαιδευτικού μας συστήματος, βελτιώνοντας έτσι και την ποιότητά του και -κατ' ακολουθίαν- αυτή την ίδια την ποιότητα της ζωής μας. Για να βρεθούμε έτσι στη διάρκεια της πορείας εφαρμογής της, πολλές φορές, μάρτυρες ανάπτυξης εμπορευματοποιημένων γνωστικών και μεθοδολογικών πρακτικών, που στο όνομα της αιφορικο-οικονομικίστικης επιδίωξης, λειτουργούσαν κυρίως με τη στήριξη «χορηγών», οι οποίοι βεβαίως χορηγούσαν (χρήματα), προσδοκώντας όμως και μεγιστοποιημένα οικονομικά και διαφημιστικά οφέλη, μέσω συναλλαγών και δημοσίων σχέσεων, «διανθισμένων με ολίγη οικολογική ευαισθησία». Αυτό ασφαλώς δεν σημαίνει ότι η επιχειρηματική δραστηριότητα δεν μπορεί να λειτουργεί οικολογικά. Χρειάζεται όμως «ιδιαίτερη προσοχή» στις συναλλαγές της, για να επισημανθούν τόσο τα χαρακτηριστικά της οικολογικής της ευαισθησίας όσο και η ανιδιοτέλεια των προθέσεων και κινήτρων της. Σ' αυτόν τον δύσβατο κοινωνικό χώρο αναφοράς, η Περιβαλλοντική Αγωγή και Εκπαίδευση καλείται να προσεγγίσει τους στόχους της, εγχείρημα δύσκολο που αναγορεύει τους γνήσιους εκπαιδευτικούς θιασώτες της σε αντι-ήρωες, οι οποίοι αγωνίζονται για μια κοινωνικο-περιβαλλοντική παρέμβαση κοινωνικής και ηθικής αγωγής, η οποία δεν είναι εύκολο να «ανθίσει» στο σημερινό ζοφερό κοινωνικο-πολιτισμικό αξιακό μας σύστημα. Όμως, η «γοητεία» της ουτοπικής-οραματικής επιδίωξης των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής αγωγής είναι έντονη και ελκυστική, με τις «συγκινήσεις» που προσφέρει, στη διάρκεια της εφαρμογής τους. Γιατί κι αυτό είναι ένα εκπαιδευτικό και παιδαγωγικό, αθέατο ποιοτικό «κέρδος» που καμιά αξιολογική διαδικασία δεν μπορεί να εκτιμήσει ποσοτικά και στατιστικά. Γι' αυτό και είναι αναγκαίο, όπως το κοινωνικό, πολιτισμικό και αξιακό αυτό πλαίσιο μέσα στο οποίο ο θεσμός της Περιβαλλοντικής Αγωγής σχεδιάζεται, οργανώνεται και δρα, να κατανοηθεί και να αξιολογηθεί σε βάθος από τους πολιτικούς ταγούς (νέους και παλιούς) του εκπαιδευτικού μας συστήματος, ενισχύοντας και βελτιώνοντας, κυρίως θεσμικά, την εφαρμογή του, ανυψώνοντας έτσι μέσω της λειτουργίας του, το ήθος, την αξιοπρέπεια, την υπευθυνότητα, την αξιοπιστία και την αυτονομία των αυριανών πολιτών.

ΠΗΓΕΣ, ΕΠΙΡΡΟΕΣ ΚΑΙ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αθανασάκης Α., Η Περιβαλλοντική Αγωγή σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, ΧΡ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ, Αθήνα 2005.

- Αθανασάκης Α., Η Περιβαλλοντική Αγωγή και Εκπαίδευση στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα, ΧΡ. ΔΑΡΔΑΝΟΣ, Αθήνα 2010.
- Γεωργόπουλος Α. (επιμέλεια), Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: ο νέος πολιτισμός που αναδύεται, GUTENBERG, Αθήνα 2005.
- Robottom J., Why not educate for the Environment, AUSTRALIAN JOURNAL OF ENVIRONMENTAL EDUCATION, 4, 1984.
- Robottom J., Social critique or social control: some problems for evaluation in environmental education, JOURNAL OF RESEARCH IN SCIENCE TEACHING. 26, 5, 1989
- Χρυσοφίδης Κ., Μπορεί η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση να αλλάξει τη ζωή του ελληνικού σχολείου; Π.Ε.ΕΚ.Π.Ε., Θεσσαλονίκη 1999.